

Statens vegvesen

Kun sendt per e-post til firmapost@vegvesen.no

Deres ref. 24/234949

Vår ref.
Sak nr: 24/4701-5
Saksbehandler: Vegard Kleven
Dir.tlf: 45618204

Dato:
28.01.2025

Forbrukertilsynets hørings svar til høring om forlag til endring av utstederforskriften

1 INNLEDNING

Forbrukertilsynet viser til Statens vegvesen (**Vegvesenet**) sitt høringsbrev av 14. november 2024 om endring av forskrift av 14. desember 2018 Nr. 1947 om utstedervirksomhet for bompenger og ferjebilletter (utstederforskriften).

Vegvesenet foreslår å gjøre endringer i utformingen av enkelte bestemmelser i utstederforskriften. I forslaget anbefales det blant annet å innta en henvisning til finansavtaleloven i utstederforskriften § 19.

Forbrukertilsynet veileder om og fører tilsyn med blant annet finansavtaleloven og markedsføringsloven.

2 FORBRUKERTILSYNETS MERKNADER TIL DE FORELÅTTE ENDRINGENE

2.1 Forslaget til endringer i utstederforskriften § 19 første ledd bokstav b

2.1.1 Vårt forslag

AutoPASS-utstedere som utstederforskriften § 19 gjelder for, skal ifølge bestemmelsen tilby avtaler til brukerne uten å *ilegge* gebyrer eller tilleggskostnader utover dem som følger av § 19 første ledd bokstav a til e.

Vegvesenet har foreslått følgende forslag til hvordan utstederforskriften § 19 første ledd bokstav b skal lyde:

«gebyrer knyttet til brukers valg av alternativ betalings- eller faktureringsløsning som følger av finansavtaleloven»

Forbrukertilsynet foreslår at ordlyden i utstederforskriften § 19 første ledd bokstav b heller bør lyde slik, se begrunnelse i punkt 2.1.2-2.1.5 nedenfor:

«gebyrer som utstedere krever for bruk av betalingsinstrument, betalingsmiddel og gebyr for utstedelse og eventuelt sending av regning innenfor begrensningene i finansavtaleloven kapittel 2»

2.1.2 Om grunnlaget for å kreve gebyr

Vi finner grunn til å påpeke at finansavtaleloven § 2-4 ikke etablerer en adgang til å kreve gebyrer eller standardiserte satser for gebyrer, til forskjell fra for eksempel reglene i inkassoloven og forsinkelsesrenteloven. Når det gjelder gebyrer som finansavtaleloven § 2-4 gjelder for, er det den enkelte avtalen som danner grunnlaget for adgangen til å kreve gebyret. Bestemmelsen innebærer kun *begrensninger* på lovlig størrelse på slike gebyrer.

Ettersom utstederne etter § 19 skal tilby avtale uten å *ilegge* kostnader utover dem som er opplistet i bestemmelsen, mener Forbrukertilsynet at Vegvesenet bør presisere bestemmelsen ytterligere. Det bør fremgå at utstederne må ha rettslig grunnlag i avtale med den enkelte brukeren for at utstederen skal kunne kreve gebyr etter § 19 første ledd bokstav b. Slik bestemmelsen er formulert både i gjeldende forskrift og forslag til endringer, kan det fremstå som om utstederforskriften kan danne rettslig grunnlag for å kreve gebyr som ellers er underlagt begrensningene i finansavtaleloven § 2-4. Dette antar vi at ikke er meningen.

2.1.3 Om den språklige utformingen – begrepsbruk i forholdet til finansavtaleloven

Forbrukertilsynet forstår forslaget til endring av § 19 første ledd bokstav b slik at Vegvesenet ønsker å videreføre utstedernes adgang til å ta gebyr for brukerens valg av betalings- eller faktureringsløsning, i tillegg til å presisere at reglene i finansavtaleloven som inneholder begrensninger for lovlig størrelse for slike gebyrer også gjelder for utstedere. Altså at endringen søker å presisere at lovlig størrelse på gebyrer som utstedere krever for bruk av bruk av betalingsinstrument, betalingsmiddel og gebyr for utstedelse og eventuelt sending av regning er begrenset tilsvarende som etter finansavtaleloven § 2-4.

Etter vårt syn bidrar utformingen av forslaget til § 19 første ledd bokstav b til et uklart forhold mellom bestemmelsen og reglene som gjelder gebyr for bruk av betalingsmiddel, betalingsinstrument og utstedelse og eventuelt sending av regning i finansavtaleloven.

Forbrukertilsynet mener at den språklige utformingen av ny § 19 første ledd bokstav b bør benytte de samme begrepene som brukes i finansavtaleloven § 2-4, gitt at bestemmelsen er ment til å samsvare med denne.

Forbrukertilsynet finner likevel formuleringen «*betalings- eller faktureringsløsning*» dekkende for hvilke gebyrer finansavtaleloven § 2-4 første ledd tredje og fjerde setning er ment til å gjelde. Likevel kan ordlyden i Vegvesenets forslag tilsynelatende omfatte mer enn det finansavtaleloven legger opp til rent språklig sett. Etter vårt syn vil lik begrepsbruk redusere risiko for feil tolkning og praktisering av regelverket med hensyn til Vegvesenets intensjon med forskriftsendringen. Ved å benytte de samme begrepene, vil det etter vårt syn også oppstå en tydeligere sammenheng mellom reglene i utstederforskriften og finansavtaleloven.

Forbrukertilsynet foreslår videre at ordet «*alternativ*» fjernes fra utstederforskriften § 19 første ledd bokstav b. Ordet kan etter Forbrukertilsynets syn skape uklarhet. Dette fordi begrepet og sammenhengen det fremkommer i, synes å presumere at det finnes en etablert standardløsning for betalingsoppgjør mellom brukere og utstedere og at det bare er ved brukerens valg av en *alternativ* betalings- eller faktureringsløsning at reglene som begrenser størrelsen på gebyr i finansavtaleloven § 2-4 skal gjelde. Slik Forbrukertilsynet forstår Vegvesenets forslag, er intensjonen å presisere at finansavtalelovens regler på dette punktet gjelder i alle tilfelle, ikke bare der hvor brukeren velger en alternativ måte å gjøre opp for seg på.

2.1.4 Om henvisningen til finansavtaleloven

Forbrukertilsynet ønsker også å synliggjøre at finansavtaleloven inneholder flere bestemmelser om gebyr for bruk av «*betalingsinstrumenter*» slik disse er definert i finansavtaleloven § 1-5 annet ledd.

I tillegg til begrensningen for størrelsen på gebyr for bruk av betalingsinstrument i § 2-4, gjelder det et særlige forbud mot gebyr for bruk av betalingsinstrument som er omfattet av forordning (EU) 2015/751 kapittel II og forordning (EU) nr. 260/2012. Dette følger av finansavtaleloven § 2-6. Forbrukertilsynet mener på denne bakgrunn at det også bør inntas en mer presis henvisning til de aktuelle bestemmelsene i finansavtaleloven, for eksempel ved at henvisningen knyttes til finansavtaleloven kapittel 2.

2.1.5 Om virkeområdet til finansavtaleloven § 2-4 – B2B og B2C

Forbrukertilsynet finner også grunn til å bemerke at finansavtaleloven § 2-4 både regulerer forhold mellom næringsdrivende og forholdet mellom forbrukere og næringsdrivende. I forholdet mellom næringsdrivende og forbrukere, er finansavtaleloven § 2-4 ufravikelig jf. § 1-9. I forhold mellom to næringsdrivende, kan de næringsdrivende imidlertid avtale seg bort fra reglene i § 2-4.

Etter vårt syn bør Vegvesenet være oppmerksomme på dette og vurdere om endringen i utstederforskriften er ment til å regulere både avtaleforhold mellom utstedere og andre næringsdrivende i tillegg til avtaleforhold mellom utstedere og forbrukere. Ved å innta en regel om at begrensningene i finansavtaleloven kapittel 2 gjelder, vil regelen være fleksibel ved at det er finansavtaleloven, ikke utstederforskriften, som avgjør hva som på dette punkt er lovlige gebyrer i henholdsvis forbrukerforhold og næringsforhold.

2.2 Om forslaget til endringer i utstederforskriften § 19 første ledd bokstav c

2.2.1 Vårt forslag

Vegvesenet har foreslått følgende utforming for utstederforskriften § 19 første ledd bokstav c:

«gebyrer knyttet til utsendelse eller erstatning av elektronisk brikke som dekker utstедers faktiske kostnader forbundet med dette. Dersom utsteder velger å dele gebyret opp i avdrag skal ikke de samlede avdragene overstige utstедers faktiske kostnad for anskaffelse og utsendelse av brikken»

Forbrukertilsynet foreslår at ordlyden i utstederforskriften § 19 første ledd bokstav c heller bør lyde slik, se begrunnelse i punkt 2.2.2-2.2.3 nedenfor:

«et engangsgebyr for elektronisk brikke og for hver erstatning av denne som dekker utsteders innkjøpskostnad og forsendelseskostnad for brikken.»

2.2.2 Om oppdeling i avdrag – forholdet mellom bokstav b og c

Slik Forbrukertilsynet leser forslaget til § 19 første ledd bokstav c andre setning, legges det opp til at utsteder i avtalen selv kan velge om gebyret skal deles opp i avdrag eller ikke.

Dersom en utsteder har avtalt med forbrukeren at oppgjøret skal gjennomføres med betaling gjennom faktura, vil forholdet mellom bestemmelsene i bokstav b og c innebære at utstederen kan sende ut regning med gebyr for utstedelse og sending av regning jf. forslaget til bokstav b for hvert enkelt avdrag. Ved avdragsbetaling av eksempelvis kr 5 per måned kan dette medføre forholdsvis store merkostnader for brukere som ønsker å betale gjennom faktura og som følgelig kan ende opp med å måtte betale gebyr etter bokstav b for hvert enkelt avdrag på gebyr etter bokstav c. Denne virkningen skaper også et større potensial for inntjening gjennom gebyrer som er i strid med finansavtaleloven § 2-4, ettersom frekvensen av regninger med gebyr for utstedelse og sending av regning øker sammenlignet med et engangsoppgjør hvor hele det skyldige beløpet gjøres opp ved betaling av én faktura.

Forbrukertilsynet ber Vegvesenet vurdere om det er tungtveiende grunner som tilsier at utstederen ensidig bør kunne velge oppgjør i form av avdrag. Så lenge et engangsbeløp er av relativt begrenset størrelse, kan ikke Forbrukertilsynet se at det foreligger klare holdepunkter som tilsier adgang for utstederen til å velge oppdeling i avdrag. Et alternativ kan eventuelt være å legge inn en rett for forbruker til å gjøre opp beløpet som et fastsatt engangsbeløp.

2.2.3 Om den språklige utformingen og «faktiske kostnad»

Etter Forbrukertilsynets syn, bør begrepet «*utsendelse*» som Vegvesenet har foreslått til endringen av bokstav c erstattes med en annen ordlyd. Vi legger til grunn at Vegvesenet mener å åpne for innkjøpskostnadene for brikken i gebyrer etter bokstav c. Dette bør fremgå uttrykkelig, da dette ikke dekkes av begrepet «*utsendelse*».

Forbrukertilsynet mener videre at formuleringen «*(...) utsendelse eller erstatning av elektronisk brikke som dekker utsteders faktiske kostnad forbundet med dette*» er uheldig. Etter vårt syn åpner formuleringen for et videre tolkningsrom for hva som utgjør faktisk kostnad for utsendelse og erstatning av elektronisk brikke enn det som synes å være tilsiktet av Vegvesenet. I høringsnotatet punkt 2 skriver Vegvesenet at det finner at «*(...) gebyret etter utstederforskriften § 19 c skal begrenses til anskaffelsen av brikken og*

utsendelseskostandene, f. eks portokostnaden». Vegvesenet forklarer også at følgende elementer inkluderes i månedsgebyrer etter § 19 første ledd bokstav c slik den gjelder i dag:

- Anskaffelseskostnad
- Håndteringskostnader
- Porto
- Lagerleie
- Systemkostnader
- Direkte personalkostnader

Vegvesenet forklarer i høringsnotatet at en praksis med å inkludere disse kostnadene i gebyrer etter gjeldende § 19 første ledd bokstav c er i samsvar med bestemmelsen. Endringsforslaget synes imidlertid å innskrenke dette ved at ordlyden og praktiseringen av § 19 første ledd bokstav c skal være harmonisert med finansavtaleloven § 2-4 med hensyn til bruken av begrepet «*faktiske kostand*» i forslaget. Etter Forbrukertilsynets syn vil ikke håndteringskostnader, lagerleie, systemkostnader og direkte personalkostnader være «*faktiske kostnader*» etter finansavtaleloven § 2-4.

Forbrukertilsynet finner grunn til å presisere at den aktuelle delen av finansavtaleloven § 2-4 (fjerde setning) kun gjelder utstedelse og sending av *regning*. Selv om enkelte kostnadselementer for utstedelse og sending av regning kan være sammenfallende med kostnader til anskaffelse, sending og eventuelt erstatning av elektronisk brikke, er Forbrukertilsynet ikke sikre på om begrepsbruken og praktiseringen av finansavtaleloven § 2-4 er egnet til å ivareta de hensynene Vegvesenet søker på dette punktet.

Vi bemerker også Justis- og beredskapsdepartementet har uttalt at hva som regnes som «*faktiske kostnad*» i finansavtaleloven § 2-4 bør finne sin avklaring i praksis, altså gjennom Forbrukertilsynets og eventuelt domstolenes praksis. Per nå, finnes det ingen slik avklaring i praksis.

Forbrukertilsynet mener på denne bakgrunn at Vegvesenet bør vurdere å ta konkret stilling til hvilke spesifikke kostnadselementer utstederne skal kunne inkludere i brikkegebyrer etter utstederforskriften § 19 første ledd bokstav c. Her bør Vegvesenet etter vårt syn også legge vekt på at kostnader som f.eks. systemkostnader og håndteringskostnader er vanskelige å etterprøve. Jo flere avledede kostnadstyper som kan inkluderes og som etter vårt syn ikke er «*faktiske kostnader*» etter finansavtaleloven § 2-4, jo større vil den reelle adgangen til å inkludere kostnadsposter som er generelle driftskostnader.

Slik Forbrukertilsynet forstår Vegvesenets forslag, er hensikten å begrense brikkegebyrene til selve prisen for den elektroniske brikken utstederne anskaffer og den faktiske kostnaden for

å sende den elektroniske brikken til brukeren (portokostnaden), også ved erstatning av brikke. Etter vårt syn bør dette fremgå uttrykkelig i forskriftens ordlyd dersom dette er Vegvesenets intensjon.

Med vennlig hilsen

Bente Øverli
konstituert direktør

Mats Bjønnes
fungerende avdelingsdirektør

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen håndskrevet signatur